

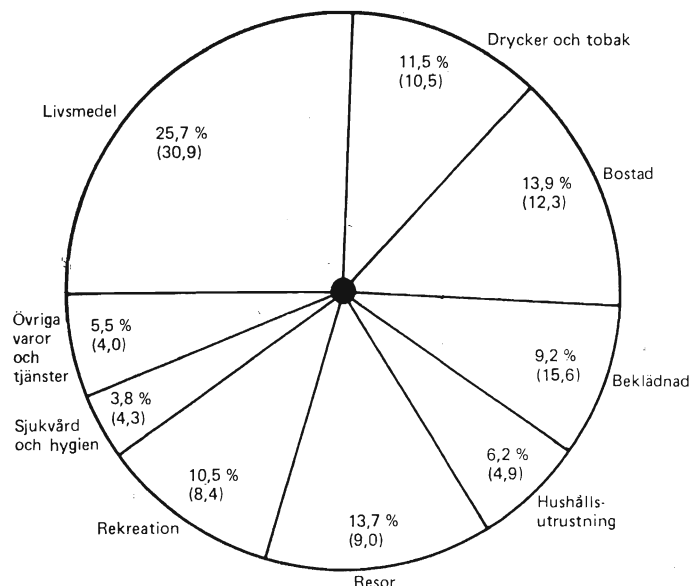
3023

Konsumtionsutvecklingen fram till 1975

Av fil. lic. Anders Klevmarken

Efter den kritiska genomgången i en tidigare artikel av det statistiska primärmaterialet i Statistiska Centralbyråns *Hushållsbudgetundersökning* och Industriens Utredningsinstituts analys av och prognoser för *Den privata konsumtionen 1931—75* övergår jag nu till en kortfattad summering av de viktigaste resultaten från IUI-undersökningen. Läsaren bör ha bildat sig en ganska god uppfattning om den bristfälliga noggrannhet med vilken vi kan uttala oss och bör därför ha en viss förståelse för att man inom Industriens Utredningsinstitut inte velat åtaga sig att göra prognoser på detaljerad varugruppernivå utan endast gjort dem för nio huvudgrupper. Analysen sker också huvudsakligen på denna nivå, även om det historiska materialets 92 undergrupper regelbundet användes för att finna förklaringar till förändringarna i huvudgrupperna.

Diagram 1. DEN PRIVATA KONSUMTIONENS FÖRDELNING 1968 (1950)

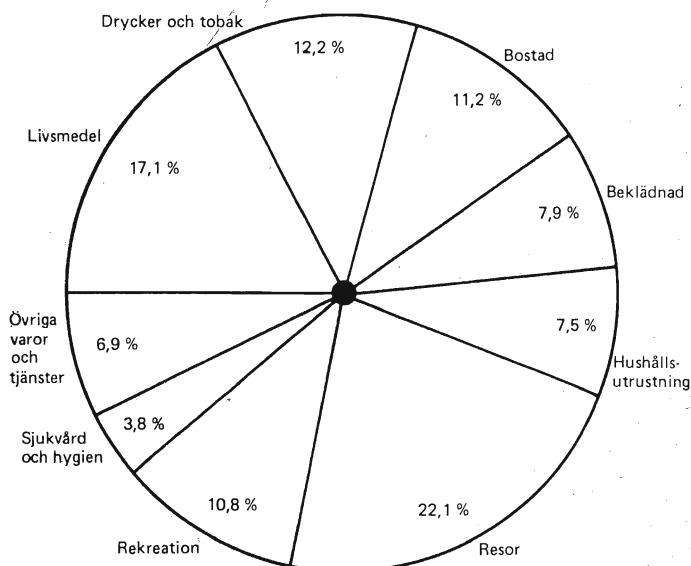

Ett framträdande drag i den svenska konsumtionsutvecklingen, liksom även i den internationella, är den stora stabiliteten i fördelningen av de totala konsumtionsutgifterna på konsumtionens huvudgrupper. Hur denna fördelning såg ut i Sverige 1968 framgår av vidstående diagram 1. Stabiliteten i utgiftsandelarna innebär dock inte att de är konstanta utan att förändringar sker långsamt och mer eller mindre trendmässigt.

Diagram 2 visar hur mycket av en inkomstökning som genomsnittligt under efterkrigsperioden fördelats till de olika varugrupperna. Endast 17 % av en inkomstökning användes till livsmedelskonsumtion. Då andelen för livsmedel av hela inkomsten är betydligt större, måste denna andel successivt minska, vilket också är vad som skett. 1950 användes 31 % av de totala konsumtionsutgifterna till livsmedelskonsumtionen men 1968 var det endast 25,7 %. Den motsatta utvecklingstendensen finner vi för de varugrupper som innehåller mycket varaktiga konsumtionsvaror. Den marginella utgiftsandelarna för t.ex. Resor, som innehåller inköp av fordon, har genomsnittligt varit 22 %, medan utgiftsandelarna är betydligt mindre och därför också ökat gan-

ska mycket under efterkrigstiden. 1950 var utgiftsandelarna 9 % och 1968 hade den vuxit till 13,7 %. Sätter vi den marginella utgiftsandelarna i relation till utgiftsandelarna erhåller vi den s.k. inkomstelasticiteten. När inkomstelasticiteten är större än ett, kommer således varans utgiftsandel att växa; om den är mindre än ett att minska.

Diagram 2. MARGINELLA UTGIFTSANDELAR

Förändringar i konsumtionens fördelning kan delas upp i två komponenter, dels prisförändringar, dels volymförändringar. Med volym menas här såväl förändringar i de konsumerade kvantiteterna som förändringar i varornas kvalitet. En förklaring till att utgiftsandelarna varit så stabila är att pris- och volymförändringarna i viss mån motverkat varandra. Sådana varor som har haft en relativt snabb prisökning, som t.ex. livsmedel, har haft en rätt obetydlig volymökning. De varaktiga varorna, som t.ex. hushållsutrustning, har däremot volymmässigt ökat relativt mycket, medan prisutvecklingen varit långsam. Ett undantag i detta avseende är beklädnad, som haft både en kraftig prissänkning och en långsam volymutveckling.

Prognoserna har utarbetats med två olika antaganden om inkomstutvecklingen (den totala reala konsumtionen per capita). Det ena alternativet är 3 % per år, vilket ligger nä-

Tabell 1. FÖRÄNDRING I OLIKA VARUGRUPPERS VOLYM 1960—1975 ARLIG PROCENTUELL FÖRÄNDRING

Varugrupp	1960—68	1968—75 Prognosalternativ	
		A	B
Livsmedel	1,8	2,7	2,5
Drycker och tobak	5,2	3,3	3,2
Bostad	4,9	3,8	4,7
Beklädnad	3,2	4,9	4,5
Hushållsutrustning	8,5	5,1	5,0
Resor	6,2	3,7	3,6
Rekreation	3,7	3,9	3,8
Sjukvård och hygien	3,5	3,4	3,1
Övriga varor och tjänster	4,2	3,3	3,0
Total konsumtion	4,0	3,6	3,6

Anm. Prognoserna är gjorda med antagandet att den totala reala konsumtionen ökar med 3 % per capita och år. Alternativ B skiljer sig från alternativ A genom att bostadskonsumtionen antagits öka snabbare.

got över Långtidsutredningens huvudalternativ, och det andra är 2 % per år, vilket ligger något under. Med en befolkningstillväxt på ungefär 0,6 % per år innebär detta att den totala konsumtionsvolymen antages öka med 3,6 % och 2,6 % per år mellan 1968 och 1975.

De stora dragen i den hittills observerade utvecklingen beräknas inte komma att förändras, men ändå finns det i prognoserna intressanta avvikelser från tidigare trender. Livsmedelskonsumtionen, som mellan 1950 och 1960 ökade med 0,8 volymprocent per år och mellan 1960 och 1968 med 1,8 %, antas nu öka med närmare 3 %. Denna i förhållande till tidigare perioder kraftiga volymökning medför att utgiftsandelen endast minskar obetydligt. Även beklädnadskonsumtionen kommer enligt prognoserna att öka mer än tidigare, dvs. med närmare 5 % per år, vilket kan jämföras med 1,2 % mellan 1950 och 1960 och 3,2 % mellan 1960 och 1968. Däremot kommer den kraftiga ökningen av konsumenternas inköp av kapitalvaror, framför allt under 1960-talet, att dämpas. Prognoserna för hushållsutrustning ger en ökning på endast ca 5 % per år mot 8,5 % 1960—68. För resor beräknas en ökning på ca 4 % per år mot tidigare 6 %.

Den något förvånande ökningen i livsmedelskonsumtionen kan förklaras med att konsumenterna ökar kvaliteten i konsumtionen, dvs. att man alltmer övergår till beredda varor, halvfabrikat osv. Beklädnadskonsumtionens ökning förklaras med att det relativa priset även i fortsättningen beräknas sjunka, att beklädnadskonsumtionen är relativt vanebunden och att den kvinnliga förvärvsverksamheten ökar samt att den dämpade ökningen av konsumtionen av resor och hushållsutrustning nu lämnar ett något större utrymme för beklädnadskonsumtion. En förklaring till den minskade ökningstakten i konsumtionen av hushållsutrustning är att sådana varor som kylskåp, frysar, diskmaskiner m.m. numera i stor utsträckning inköps av byggmästare och husvärdar, varvid konsumenterna får betala tjänsterna av dessa varor via hyresutgifterna.

Den minskade ökningstakten för gruppen resor beror till stor del på att de kollektiva transporterna ökar långsamt. Dessutom räknar vi med att konsumtionen av sådana varor som motorcyklar, körlektioner o.dyl. t.o.m. kommer att öka något. En stor del av den prognosticerade ökningen tillkommer således nyinköp av bilar och drift och underhåll av bilar. Detta behöver nu inte nödvändigtvis betyda att antalet nyinköpta bilar kommer att öka särskilt mycket, utan man får räkna med att en stor del av ökningen består i att bilarna blir trafiksäkrare och får en bättre kvalitet än i andra avseenden.

**TÄNDSTICKOR
FÖRPACKNINGAR
PAPPER
BYGGMATERIAL
MASKINER**

SVENSKA TÄNDSTICKS AB
Jönköping

I de prognoser som givits har statens och kommunernas åtgärder i allmänhet inte kunnat beaktas på annat sätt än att den offentliga politiken antagits bli densamma under prognosperioden som under perioden 1950—68. Speciellt prognoserna för bostadskonsumtionen är känsliga för förändringar i den offentliga politiken. Av detta skäl och på grund av det dåliga statistiska underlaget har ett prognosalternativ med betydligt ökad bostadskonsumtion utarbetats. Enligt detta skulle bostadskonsumtionen öka med 4,7 % per år i fasta priser. Den ökade bostadskonsumtionen kommer då att gå ut över de övriga varugrupperna, vilkas ökningstal blir några promille lägre. *Anders Klevmarken*